

СОЦІОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕВИХ ЮРИДИЧНИХ НАУК

УДК 347.965:347.962:340.13(477)

DOI <https://doi.org/10.37687/2413-6433.2026-1.20>

Заболотний О. М.,

аспірант

Пенітенціарної академії України,

голова

Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури

Чернігівської області

ORCID: 0009-0001-5160-4061

ВСТАНОВЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНО-ДИСЦИПЛІНАРНОЮ КОМІСІЄЮ АДВОКАТУРИ ФАКТУ НАДАННЯ НЕДОСТОВІРНИХ ВІДОМОСТЕЙ ДЛЯ ОТРИМАННЯ СВІДОЦТВА ПРО ПРАВО НА ЗАНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТА СКЛАДЕННЯ ПРИСЯГИ АДВОКАТА УКРАЇНИ (СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ)

ESTABLISHMENT BY THE -DISCIPLINARY COMMISSION OF THE BAR ASSOCIATION OF THE FACT OF PROVIDING FALSE INFORMATION TO OBTAIN A CERTIFICATE OF ELIGIBILITY TO PRACTISE AS A SOLICITOR AND TAKING THE OATH OF A BAR ADVOCATE OF UKRAINE (CURRENT STATE OF LEGAL REGULATION)

У статті досліджено й проаналізовано сучасний стан правового регулювання такої підстави для припинення права на заняття адвокатською діяльністю і анулювання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю як встановлення рішенням кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури факту надання недостовірних відомостей для отримання такого свідоцтва та складення присяги адвоката України.

Дане питання до цього часу залишається не дослідженим науковцями, оскільки припинення права на заняття адвокатською діяльністю у наукових роботах аналізується виключно як один з елементів процедури дисциплінарної відповідальності адвокатів і як вид дисциплінарного стягнення.

Тому у даній роботі вказано про відмінність між зазначеною підставою для припинення права на заняття адвокатською діяльністю від аналогічного за суттю виду дисциплінарного стягнення, а також зазначено про ознаки, які підтверджують таке відмежування.

Окрім того, автор дослідив нормативні акти Ради адвокатів України, які регулюють дане питання і вказав на неузгодженості й прогалини, які наявні в цих актах, а також запропонував можливі шляхи удосконалення правового регулювання питання, яке є предметом дослідження. Зокрема, звертається увага на відсутність спеціального нормативного акту (рішення Ради адвокатів України), який би детально регламентував процедуру розгляду звернень про перевірку факту надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України, а також на необхідність на законодавчому рівні закріпити, які саме відомості для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю можуть бути визнані як недостовірні, на яких саме етапах набуття особою статусу адвоката такі відомості можуть бути надані, до якого саме органу адвокатського самоврядування.

Також автор дійшов висновку про необхідність радикальної зміни правового регулювання даного питання через те, що закріплення законом за кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями адвокатури питання позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю поза межами процедури дисциплінарного провадження протирічить тій меті та повноваженням кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, які закріплені законодавчо, а тому висловлена пропозиція передати такі повноваження Раді адвокатів України як органу, який законом наділений повноваженнями розглядати скарги на рішення рад адвокатів регіонів.

Ключові слова: адвокатура, адвокатська діяльність, адвокатське самоврядування, кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури, повноваження органів адвокатського самоврядування, припинення права на заняття адвокатською діяльністю, рада адвокатів регіону, Рада адвокатів України.

This article examines and analyses the current state of legal regulation regarding the grounds for the termination of the right to practise as a lawyer and the revocation of a licence to practise as a lawyer, specifically the finding by a decision of the Bar's Qualification -disciplinary commission of the Bar that false information was provided to obtain such a certificate and to take the oath of a lawyer of Ukraine.

This issue has so far remained unexplored by scholars, as the termination of the right to practise law is analysed in academic works exclusively as one of the elements of the disciplinary liability procedure for lawyers and as a type of disciplinary sanction.

Therefore, this paper highlights the distinction between the aforementioned ground for the termination of the right to practise as a lawyer and a type of disciplinary sanction that is similar in essence, and also identifies the characteristics that confirm this distinction.

In addition, the author has examined the regulatory acts of the Bar Council of Ukraine governing this matter, highlighted the inconsistencies and gaps present in these acts, and proposed possible ways to improve the legal regulation of the issue under investigation. In particular, attention is drawn to the absence of a specific regulatory act (a decision of the Bar Council of Ukraine) that would in detail regulate the procedure for considering applications to verify the provision of false information for the purpose of obtaining a certificate of entitlement to practise as a lawyer and taking the oath of a lawyer of Ukraine, as well as on the need to establish at the legislative level exactly which information, for the purpose of obtaining a certificate of entitlement to practise as a lawyer, may be deemed inaccurate; at which specific stages of a person's acquisition of lawyer status such information may be provided; and to which specific body of the bar's self-government.

The author also concluded that a radical change in the legal regulation of this issue is necessary, as the statutory conferral upon the Bar's qualification and disciplinary commissions of the power to deprive a person of the right to practise as a lawyer outside the framework of disciplinary proceedings contradicts the purpose and powers of the Bar's qualification -disciplinary commission of the bar, which are enshrined in law; consequently, a proposal has been made to transfer such powers to the Bar Council of Ukraine as the body vested by law with the authority to consider complaints against decisions of bar councils.

Key words: *the legal profession, legal practice, self-governance of the legal profession, the Qualification and Disciplinary Commission of the Bar, powers of the bodies of self-governance of the legal profession, suspension of the right to practise law, regional bar council, Ukrainian Bar Association.*

Стаття 32 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон) однією з підстав для припинення права на заняття адвокатською діяльністю шляхом анулювання свідцтва про право на заняття адвокатською діяльністю зазначає встановлення факту надання недостовірних відомостей для отримання свідцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України, а також обумовлює встановлення такого факту прийняттям кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури (далі – КДКА) відповідного рішення [1]. При цьому Закон жодним чином не врегульовує процедуру (порядок) встановлення такого факту і не вказує, які дії повинні здійснити КДКА регіону для встановлення цього факту, адже в Законі дане питання регулюється лише декількома реченнями в статті 32.

Також Законом не визначено, чому встановлення цього факту повинно здійснюватися саме КДКА регіону, а не тією радою адвокатів регіону, яка видала особі свідцтво про право на заняття адвокатською діяльністю і прийняла присягу адвоката України, чи Радою адвокатів України як органом адвокатського самоврядування, який наділений законодавчими повноваженнями щодо скасування рішень рад адвокатів регіонів.

Окрім того, законодавець не встановив жодних часових рамок (меж), протягом яких може бути встановлено вищевказаний факт, що надає можливість перегляду рішень рад адвокатів

регіонів зі впливом значного часу, а це по суті є порушенням принципу правової визначеності.

Також відсутнє в Законі і визначення поняття «недостовірні відомості», а це може спричинити його занадто вільне тлумачення під час застосування КДКА регіонів і навіть призвести до прирівнювання до вказаного вище факту надання особою неточних (помилкових) відомостей без наміру цієї особи надати недостовірну інформацію для отримання свідцтва про право на заняття адвокатською діяльністю чи складення присяги адвоката України. До того ж, Закон не пояснює, що саме слід вважати наданням таких недостовірних відомостей, до якого саме органу адвокатського самоврядування повинні бути надані такі недостовірні відомості, і на якій стадії набуття особою права на заняття адвокатською діяльністю такі відомості можуть бути надані.

Тому дослідження, наведене в даній статті, є актуальним і необхідним не лише для з'ясування реального стану законодавчого врегулювання порушеного питання, чи для наведення переліку недоліків (прогалин) та аналізу останніх, але й для окреслення дієвих пропозицій щодо вдосконалення законодавства, яке на даний час регулює вищевказану проблему.

Досі правове регулювання припинення права на заняття адвокатською діяльністю шляхом прийняття кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури регіону рішення про анулювання свідцтва на підставі п. 5 ч. 1 ст. 32

Закону не досліджувалось, а тому дана стаття є першим дослідженням цього питання.

Як вказувалось вище, стаття 32 Закону однією з підстав для припинення права на заняття адвокатською діяльністю шляхом анулювання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю визначає встановлення факту надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України.

При цьому слід звернути увагу, що дана стаття Закону відмежовує вказану в п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону підставу від іншої підстави для припинення права на заняття адвокатською діяльністю, а саме від накладення на адвоката дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю (п. 4 ч. 1 ст. 32 Закону). Це свідчить про те, що ці дві підстави не є тотожними за своєю правовою природою, тобто їх виникнення та процедура застосування є різними. Такий підхід законодавця до розмежування вказаних підстав підтверджується кількома фактами.

По-перше, у ч. 5 ст. 50 Закону виділено як окремі повноваження КДКА прийняття рішень про зупинення або припинення права на заняття адвокатською діяльністю (пункт 3 цієї частини), а також здійснення дисциплінарного провадження стосовно адвокатів (пункт 4 цієї частини) [1]. Тобто, повноваження КДКА щодо здійснення дисциплінарного провадження не є повністю тотожними повноваженням КДКА стосовно прийняття рішень про припинення права на заняття адвокатською діяльністю, адже для того, щоб право на заняття адвокатською діяльністю було припинено на підставі п. 4 ч. 1 ст. 32 Закону, спочатку повинні пройти перші три стадії дисциплінарного провадження, які вказані в пунктах 1 – 3 ст. 37 Закону. Водночас, припинення права на заняття адвокатською діяльністю на підставі п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону не передбачає здійснення процедури дисциплінарного провадження.

По-друге, така підстава для припинення права на заняття адвокатською діяльністю як встановлення факту надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України законодавцем розміщена в розділі V Закону, який визначає підстави й наслідки зупинення та припинення права на заняття адвокатською діяльністю, а не в розділі VI Закону, який регламентує питання дисциплінарної відповідальності адвокатів.

По-третє, ст. 34 Закону не відносить надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України до підстав для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності і не визначає надання особою таких недостовірних відомостей як

дисциплінарний проступок, оскільки у переліку дисциплінарних проступків адвоката, які наведено в ч. 2 ст. 34 Закону, надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України, не визнається дисциплінарним проступком адвоката [1]. Про логічність такого підходу детальніше буде вказано нижче у даному дослідженні.

По-четверте, ст. 35 Закону не зазначає серед переліку дисциплінарних стягнень припинення права на заняття адвокатською діяльністю у спосіб, передбачений п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону.

Відмежування факту надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України від дисциплінарних проступків, перелік яких наведено в ч. 2 ст. 34 Закону, є обґрунтованим, адже дисциплінарний проступок може бути вчинено саме адвокатом, тобто особою, яка вже склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю (ч. 1 ст. 6 Закону) [1]. Водночас, надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги може бути здійснено не адвокатом, а особою, яка виявила бажання стати адвокатом, тобто ще до того як цій особі згідно зі ст. 12 Закону видається свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, адже згідно з ч. 1 ст. 6 Закону адвокатом є особа, яка не лише склала присягу адвоката України, але й отримала зазначене свідоцтво.

Також слід звернути увагу на те, що ч. 1 ст. 32 Закону наводить шість випадків, за яких припиняється право на заняття адвокатською діяльністю, які виділено в окремі пункти, і якщо в пунктах 1, 2, 3, 4, і 6 зазначено про підстави для припинення права, які безпосередньо пов'язані з особою саме адвоката, то пункт 5 є єдиним із шести, в якому не вживається слово «адвокат» [1], і таке законодавче формулювання знову ж таки підтверджує вищезазначений висновок про те, що у пункті 5 ст. 32 Закону вказано про ситуацію, яка виникає унаслідок дій особи, яка ще не набула статусу адвоката.

Водночас формулювання, яке вжито законодавцем у п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону, породжує неоднозначне його трактування, що може спричинити різне застосування на практиці.

Так, у вказаному пункті йде мова про надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України. Вжиття сполучника «та», а не «або» свідчить про те, що надання недостовірних відомостей повинно стосуватися як стадії складення присяги адвоката України (ч. 1 ст. 11 Закону), так і стадії видачі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю (ч. 1 ст. 12 Закону).

На нашу думку, надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України може відбуватися вже після отримання особою від КДКА регіону свідоцтва про складення кваліфікаційного іспиту, адже законодавець у п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону не вказав як підставу для припинення права на заняття адвокатською діяльністю встановлення факту надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про складення кваліфікаційного іспиту, про яке вказується в ч. 3 ст. 9 Закону.

Безперечно, що можуть бути випадки надання особою навіть одних і тих же недостовірних відомостей як до КДКА регіону (на стадії допуску до кваліфікаційного іспиту та/або під час складення такого іспиту), так і до ради адвокатів регіону, проте Закон не передбачає, що факт надання недостовірних відомостей до КДКА регіону може стати в майбутньому підставою для припинення права на заняття адвокатською діяльністю.

Уважаємо, що слід усунути таку прогалину і на законодавчому рівні передбачити, що рішення КДКА може бути переглянуте і скасоване Вищою кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури (далі – ВКДКА) в разі встановлення цієї комісією (тобто, саме ВКДКА, а не КДКА регіону) факту надання особою недостовірних відомостей для допуску до складення кваліфікаційного іспиту та складення такого іспиту.

При цьому потребує додаткового обговорення питання про те, кого можна наділити правом звернення до ВКДКА для перевірки факту достовірності наданих особою відомостей, щоб проведення таких перевірок не було інструментом зловживань і намагань позбавити статусу адвоката процесуальними опонентами таких адвокатів чи правоохоронними або судовими органами. Також слід детально регламентувати процедуру здійснення такої перевірки у ВКДКА і чітко визначити перелік відомостей, які можуть бути визнані як недостовірні.

Повертаючись до безпосередньої теми нашого дослідження, слід також звернути увагу на те, що ані в Законі, ані в жодному з рішень Ради адвокатів України не вказано, що слід розуміти під фактом надання недостовірних відомостей, у якій саме формі повинно чи може відбутись надання таких відомостей, та які саме відомості слід вважати недостовірними, а які відомості слід розцінювати не як недостовірні, а як помилкові чи неточні. Адже, до прикладу, якщо особа припустилась помилки і неправильно вказала в певних документах, які подала до ради адвокатів регіону для проходження стажування чи звільнення від стажування, номер свого мобільного телефону, адресу реєстрації, то зрозуміло, що така помилка не має і не може мати вирішального значення для прийняття

радою адвокатів регіону рішення про видачу особі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, і це не слід розцінювати як намір особи ввести в оману орган адвокатського самоврядування і незаконним чином набути статус адвоката.

Водночас, логічно, що надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України може статись на стадії проходження стажування для отримання такого свідоцтва, адже саме на цій стадії особа, яка вже отримала у КДКА регіону свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту, подає до ради адвокатів регіону документи, передбачені Положенням про організацію та порядок проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, яке затверджене рішенням Ради адвокатів України від 01.06.2018 № 80 (далі – Положення) [2].

У розділі 5 Положення передбачено, що особа, яка на день початку стажування має дійсне свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту, має право звернутися до ради адвокатів регіону із заявою про направлення на стажування і до такої заяви додаються документи, перелік яких наведено в п. 5.8 Положення [2].

Уважаємо, що поняття «надання недостовірних відомостей», яке вжито в п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону, повинно стосуватися саме тих відомостей, які містяться в документах, які особа додає до своєї заяви про направлення на стажування, і які вказано в підпунктах 5.8.1 – 5.8.5, 5.8.7 розділу 5 Положення. Це зумовлено тим, що вказані в перелічених підпунктах документи, а точніше відомості, які наявні в цих документах, мають значення для прийняття радою адвокатів регіону рішення про призначення керівника стажування, видачу направлення на стажування, затвердження індивідуального плану стажування (п. 5.10 Положення), а також для прийняття рішення про видачу особі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю (п. 11.7 Положення, п. 1 ч. 7 ст. 10 Закону).

Окрім того, за результатами аналізу змісту пунктів 11.2, 11.3 та 11.6 Положення можна дійти висновку, що поняття «надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю» може стосуватися і надання особою недостовірних відомостей на стадії оцінювання результатів стажування, однак факт наявності недостовірних відомостей у документах, які перелічено у п. 11.3 Положення, може бути виявлено вже під час здійснення радою адвокатів регіонів оцінювання результатів стажування за процедурою, яка чітко прописана в п. 11.6 Положення [2].

Ще однією проблемою, яка пов'язана з реалізацією п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону, є те, що фактично повноваження припиняти право на заняття

адвокатською діяльністю у такому випадку покладено на орган адвокатського самоврядування (КДКА регіону), якому не властиві такі повноваження.

Зокрема, ч. 1 ст. 50 Закону чітко визначає, що «кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури утворюється з метою визначення рівня фахової підготовленості осіб, які виявили намір отримати право на заняття адвокатською діяльністю, та вирішення питань щодо дисциплінарної відповідальності адвокатів» [1].

Тобто, логічно, що повноваження КДКА повинні відповідати меті її утворення, яка передбачає здійснення цією комісією лише двох напрямів її роботи:

1) організація та проведення кваліфікаційних іспитів (статті 8 і 9 Закону);

2) здійснення дисциплінарного провадження стосовно адвокатів (статті 33 – 41 Закону).

Перший напрям роботи КДКА реалізується через здійснення цією комісією повноважень, які визначені пунктами 1 і 2 ч. 5 ст. 50 Закону, а саме: організація та проведення кваліфікаційних іспитів і прийняття рішень щодо видачі свідоцтва про складення кваліфікаційного іспиту.

Другий напрям КДКА здійснює через свої повноваження, закріплені в пунктах 3 і 4 ч. 5 ст. 50 Закону: прийняття рішень про зупинення або припинення права на заняття адвокатською діяльністю, здійснення дисциплінарного провадження стосовно адвокатів.

Водночас, хоча п. 5 ч. 5 ст. 50 Закону і передбачає, що до повноважень КДКА належить вирішення інших питань, віднесених до повноважень КДКА цим Законом, тобто і пунктом 5 ч. 1 ст. 32 Закону щодо встановлення факту надання недостовірних відомостей, проте вважаємо, що наділення законодавцем такими повноваженнями КДКА є нелогічним, адже воно суперечить тій меті утворення комісії, яка закріплена в ч. 1 ст. 50 Закону.

Оскільки такі повноваження не властиві КДКА, то вони повинні здійснюватись іншими органами адвокатського самоврядування, які наділені Законом правом переглядати (ревізувати) рішення, які стосуються отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України.

Як вказувалось вище, встановлення факту недостовірних відомостей стосується саме стадії отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги, і Закон не пов'язує припинення права на заняття адвокатською діяльністю за пунктом 5 ч. 1 ст. 32 Закону із фактом надання недостовірних відомостей особою на стадіях допуску до складення кваліфікаційного іспиту (ст. 8 Закону) та складення цього іспиту (частини 1 і 2 ст. 9 Закону), чи на стадії отримання особою, яка склала кваліфікаційний іспит, свідоцтва про складення такого іспиту (ч. 3 ст. 9 Закону).

Це пов'язано з тим, що навіть складення особою кваліфікаційного іспиту та отримання від КДКА свідоцтва про складення такого іспиту не зумовлює автоматичне отримання особою в майбутньому свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, адже особа може в силу різних обставин не виявити бажання отримати свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю і такі випадки дійсно трапляються на практиці.

Отже, п. 5 ч.1 ст. 32 Закону (із урахуванням п. 3 ч. 3 ст. 32 Закону) передбачає, що КДКА регіону повинна переглянути (ревізувати) не своє рішення чи рішення іншої КДКА, які прийняті при здійсненні повноважень у порядку, передбаченому статтями 8 і 9 Закону, а перевірити дотримання законності й добросовісності особою при отриманні останнього свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, яке видає зовсім інший орган адвокатського самоврядування (рада адвокатів регіону) на виконання останнього приписів п. 1 ч. 7 ст. 10 Закону, а також повинна надати оцінку обставин складення особою присяги адвоката України, хоча таку присягу приймає не КДКА регіону, а рада адвокатів регіону, що чітко вказано в п. 5 ч. 4 ст. 48 і в ч. 1 ст. 11 Закону.

Тобто, законодавець наділив КДКА регіонів не властивими цим комісіям повноваженнями щодо аналізу, оцінки й фактичного перегляду дій і рішень рад адвокатів регіону, адже згідно п. 1 ст. 7 Закону за оцінкою результатів стажування рада адвокатів регіону приймає рішення про видачу особі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю. Однак, п. 11 ч. 4 ст. 55 Закону чітко передбачає, який саме орган адвокатського самоврядування має право розглядати скарги на рішення, дії чи бездіяльність рад адвокатів регіонів та скасовувати рішення рад адвокатів регіонів [1]. Цим органом є Рада адвокатів України.

При цьому приписи п. 11 ч. 4 ст. 55 Закону узгоджуються з ч. 8 ст. 10 Закону, яка передбачає можливість оскарження рішення ради адвокатів регіону, який згадується в ч. 7 ст. 10 закону, саме до Ради адвокатів України.

Тобто можна дійти висновку, що перегляд обох видів рішень, які вказані в абзацах третьому – п'ятому ч. 7 ст. 10 Закону, повинен здійснюватися Радою адвокатів України, а не іншими органами адвокатського самоврядування.

Тому було б обґрунтованим і послідовним на законодавчому рівні віднести повноваження щодо прийняття рішень про припинення права на заняття адвокатською діяльністю шляхом у випадку, визначеному п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону, до повноважень Ради адвокатів України, яка законодавчо наділена правом скасовувати рішення рад адвокатів регіонів.

Це підтверджується й тим, що, до прикладу, Рада адвокатів України раніше вже намагалась

певним чином перевірити законність видачі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю одного з відомих адвокатів, який був Головою Ради адвокатів Рівненської області та членом Вищої кваліфікаційної комісії суддів.

Так, рішенням Ради адвокатів України від 27.05.2017 № 153 була створена робоча група з перевірки та дослідження обставин видачі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю Луцюку П.С. і цій робочій групі було доручено до 08.06.2017 провести перевірку, вивчити і дослідити матеріали, скласти висновок та подати на розгляд Ради адвокатів України для прийняття відповідних рішень [3]. Підставами для створення цієї робочої групи стали три звернення (від двох адвокатів та від голови Ради адвокатів Рівненської області) щодо законності видачі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю Луцюку П.С.

Хоча в подальшому результати роботи цієї робочої групи не призвели до наслідків, визначених п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону, однак незвичним був сам факт намагання Ради адвокатів України розглянути й перевірити звернення, які б за приписами ст. 32 Закону повинні були розглядатись не Радою адвокатів України, а КДКА певного регіону.

На сьогодні нормативно-правове регулювання процедури встановлення факту надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України закріплено у низці нормативних актів, які регламентують діяльність КДКА регіонів.

Так, у п. 4.2.8 Регламенту КДКА регіону (затверджений рішенням Ради адвокатів України від 17.12.2013 № 268) вказано, що «Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія регіону безпосередньо та через повноваження кваліфікаційної та дисциплінарної палат комісії ... Здійснює розгляд звернення (заяви, подання) про встановлення факту надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України.» [4].

При цьому згідно з абзацом третім п. 4.4 Регламенту КДКА регіону «Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури визначає КДКА, що здійснює розгляд звернення (заяви, подання) про встановлення факту надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України.» [4]. Хоча в цьому абзаці вказано, що визначення КДКА для розгляду звернення здійснює ВКДКА, тобто вказано колегіальний орган, рішення якого приймаються шляхом голосування більшістю голосів від загальної кількості членів цієї комісії (частини 1 і 6 ст. 52 Закону), насправді рішення про визначення КДКА регіону для встановлення факту, про який іде мова

в п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону, приймаються не шляхом голосування на засіданнях ВКДКА, а головою ВКДКА, адже в п. 2.3.19 Регламенту Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури (затверджений рішенням Ради адвокатів України від 13.12.2024 № 87) вказано, що Голова ВКДКА «Визначає КДКА, що здійснює розгляд звернення (заяви, подання) про встановлення факту надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України.» [5].

Таким чином, наявна суперечність між положеннями двох актів, які затверджені рішеннями Ради адвокатів України, і її слід врегулювати шляхом внесення змін до одного з цитованих у попередньому абзаці нормативних актів, визначивши єдиний орган чи посадову особу, яка має право визначати КДКА для здійснення розгляду звернення про встановлення факту надання недостовірних відомостей.

Вважаємо за правильне закріпити таке право саме за головою ВКДКА, а не за ВКДКА як колегіальним органом, адже Голова ВКДКА може оперативніше і швидше приймати рішення про визначення КДКА регіону для здійснення розгляду вказаних у пунктах 4.2 і 4.4 Регламенту КДКА регіону звернень щодо встановлення факту надання недостовірних відомостей. Натомість прийняття рішення ВКДКА про визначення КДКА для розгляду таких звернень потребуватиме очікування найближчого засідання ВКДКА, наявності на такому засіданні кворуму для прийняття колегіального рішення та голосування більшістю голосів від загальної кількості голосів, адже може скластись ситуація, за якої може надійти кілька пропозицій про направлення такого звернення до різних КДКА, але жодна пропозиція не зможе набрати необхідної кількості голосів.

Сам факт того, що Регламент КДКА регіону та Регламент ВКДКА передбачають визначення КДКА регіону, яка здійснюватиме розгляд звернення (заяви, подання) про встановлення факту надання недостовірних відомостей, свідчить про те, що таке звернення (заява, подання) не може розглядатись КДКА того регіону, рада адвокатів регіону якого прийняла рішення про видачу особі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю і в якому особа склала присягу адвоката України, хоча Закон і не містить такої заборони. Така позиція Ради адвокатів України щодо необхідності скерування до КДКА іншого регіону звернення щодо встановлення факту надання недостовірних відомостей швидше за все зумовлена необхідністю забезпечення об'єктивної і неупередженої повноцінної перевірки дотримання вимог законодавства особою, яка отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, адже в разі проведення перевірки КДКА іншого регіону члени такої КДКА

перевірятимуть матеріали стосовно особи, яка не отримувала зазначене свідоцтво в їхньому регіоні.

Водночас, слід зауважити, що при визначенні головою ВКДКА КДКА регіону, яка здійснюватиме розгляд звернення про встановлення факту надання недостовірних відомостей, у тексті такого звернення може бути відсутня інформація про КДКА регіону, у якій особа, щодо якої подано звернення, складала кваліфікаційний іспит та отримала свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту, адже особа може пройти стажування та отримати свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю в іншому регіоні, а тому існує ризик того, що звернення буде скеровано до КДКА регіону, де особу чи її родичів добре знають, і до такої особи у членів КДКА уже склалось певне (позитивне чи негативне) ставлення, що ускладнить забезпечення неупередженості про розгляді звернення. Тому слід закріпити в Регламенті ВКДКА таку норму, що звернення (заява, подання) про встановлення факту надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України не може бути скерована до КДКА регіону, в якому особа, щодо якої подано таке звернення (заяву, подання), складала кваліфікаційний іспит та отримала свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту. Оскільки інформація про те, в якому регіоні особа склала кваліфікаційний іспит та отримала свідоцтво про складення такого іспиту, є відкритою і наявна в Реєстрі осіб, які виявили бажання скласти іспит з метою отримання свідоцтва про складення кваліфікаційного іспиту, на офіційному веб-сайті Національної асоціації адвокатів України за посиланням <https://unba.org.ua/examination-list>, то встановлення такої інформації не потребує зусиль, але її врахування допоможе забезпеченню принципу об'єктивного з'ясування істини.

У п. 4.10 Регламенту КДКА регіону зазначено, що розгляд звернення (заяви, подання) про встановлення факту надання недостовірних відомостей розглядається повним складом КДКА, тобто обох палат (кваліфікаційної і дисциплінарної), а не складом лише дисциплінарної палати [4]. Це є додатковим підтвердженням того, що процедура розгляду таких звернень (заяв, подань) не належить до дисциплінарного провадження, про яке йде мова в ст. 37 Закону.

Також згідно з п. 4.10 Регламенту КДКА регіону у разі встановлення факту надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України КДКА у складі двох палат приймає рішення про припинення права на заняття адвокатською діяльністю шляхом анулювання свідоцтва про право

на заняття адвокатською діяльністю. У тому ж випадку, якщо факт надання недостовірних відомостей не підтверджується, то КДКА знову ж таки у складі двох палат повинна прийняти рішення про відмову в задоволенні звернення (заяви, подання) [4].

Слід зауважити, що ані Закон, ані Регламент КДКА регіону не містять положень, які б передбачали повноваження щодо скасування рішення ради адвокатів регіону про видачу особі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю у разі встановлення передбаченого п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону факту. Також у частинах 1 і 3 ст. 32 Закону не вказано чітко про те, яке саме формулювання повинна містити резолютивна частина рішення КДКА у разі встановлення вказаного у п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону факту, адже в п. 3 ч. 3 ст. 32 Закону вказано про «відповідне рішення». Про «відповідне рішення» зазначено і в роз'ясненні, яке затверджено рішенням Ради адвокатів України від 19.05.2023 № 38 [6]. У цьому роз'ясненні підтверджено, що рішення згідно з п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону повинно прийматися усім складом КДКА, а не кваліфікаційною чи дисциплінарною палатою, оскільки процедура розгляду й вирішення питань, передбачених цієї законодавчою нормою, не є ані дисциплінарним провадженням, ані кваліфікаційним оцінюванням, і Закон не відносить здійснення такої процедури до повноважень однієї з палат КДКА [6].

Водночас, вважаємо правильним і обґрунтованим цитоване вище формулювання, яке наведено в п. 4.10 Регламенту КДКА регіону, згідно з яким повинно прийматись рішення «про припинення права на заняття адвокатською діяльністю шляхом анулювання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю» [4], адже це відповідатиме приписам ч. 1 ст. 32 Закону.

Таким чином, фактично рішенням КДКА у випадку, передбаченому п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону, анулюється документ, передбачений ст. 12 Закону, хоча в той же час рішення ради адвокатів регіону, про яке вказано в п. 1 ч. 7 ст. 10 Закону, не визнається протиправним, незаконним чи нечинним, і таке рішення не скасовується і не втрачає свою силу чи дію. Такий підхід законодавця вважаємо хибним, адже якщо встановлюється факт надання особою недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката України, то саме рішення ради адвокатів регіону про видачу особі такого свідоцтва не може вважатися законним, а тому таке рішення слід скасувати.

Слід також зауважити, що на даний час ані Законом, ані жодним рішенням Ради адвокатів України не встановлено, протягом якого часу з моменту отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги може бути

прийнято рішення, передбачене п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону, адже на сьогодні фактично можна навіть через 10 років після набуття особою статусу адвоката ініціювати питання щодо припинення права на заняття адвокатською діяльністю з підстави надання особою недостовірних відомостей. Тому така прогалина у правовому регулюванні потребує додаткового дослідження. Окрім того, досі неврегульованим є те, чи можна розповсюджувати положення п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону на адвокатів, які набули статусу адвоката за Законом України «Про адвокатуру» 1992 року, який не

містив такої підстави для припинення адвокатської діяльності [7], яка на даний час вказана в п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону.

Наведені вище проблеми сучасного стану правового регулювання прийняття КДКА регіонів рішень на підставі п. 5 ч. 1 ст. 32 Закону потребують подальшого обговорення як науковцями, так і членами органів адвокатського самоврядування, у тому числі Ради адвокатів України, адже саме Рада адвокатів України може врегулювати наведені вище прогалини у своїх нормативних актах, а також ініціювати внесення відповідних змін до Закону.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 №5076-VI /Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 17.04.2026).
2. Положення про організацію та порядок проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю: затверджене рішенням Ради адвокатів України від 01.06.2018 № 80 /Національна асоціація адвокатів України. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pologennya/2018-06-01-polozhennya-119_69158f8f7affe.pdf (дата звернення: 17.04.2026).
3. Рішення Ради адвокатів України від 27.05.2017 № 153 «Про створення робочої групи з перевірки та дослідження обставин видачі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю Луцюку Павлу Сергійовичу та пов'язаних з цим питань» /Національна асоціація адвокатів України. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2017-05-27-r-shennya-rau-153_59316ffb980e.pdf (дата звернення: 17.04.2026).
4. Регламент кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону: затверджений рішенням Ради адвокатів України від 17 грудня 2013 року № 268 /Національна асоціація адвокатів України. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/reglamenti/2025-10-17-reglamenti-101_69156773d425d.pdf (дата звернення: 17.04.2026).
5. Регламент Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури: затверджений рішенням Ради адвокатів України від 13 грудня 2024 року № 87 /Національна асоціація адвокатів України. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/reglamenti/2025-10-17-reglamenti-101_691af815b4e9a.pdf (дата звернення: 17.04.2026).
6. Рішення Ради адвокатів України прийняте рішення від 19.05.2023 № 38 «Про затвердження роз'яснення щодо припинення права на заняття адвокатською діяльністю а разі встановлення факту надання недостовірних відомостей для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та складення присяги адвоката в Україні» / Національна асоціація адвокатів України. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2023-05-19-r-shennya-rau-38_648ab1b3da1a9.pdf (дата звернення: 17.04.2026).
7. Закон України «Про адвокатуру» від 19.12.1992 №2887-XII/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2887-12/ed20020220#Text> (дата звернення: 17.04.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 18.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.05.2026